

De Vriendenkring

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)
website: www.Quakers.nu; 88e jaargang nr. 11, december 2017

Quakervrienden kwamen van alle kanten aanvliegen om te praten over de toekomst van ons Genootschap

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs:

Nederland	€25,00 per jaar
Europa	€35,00 per jaar
Wereldwijd	€35,00 per jaar
Email abonnement (PDF)	€5,00 per jaar

deze Vriendenkring is gedrukt op milieuvriendelijk papier met deze drie certificaten

Nieuwe bankrekening: (IBAN) **NL65 TRIO 0212 3772 64** t.n.v. Religieus Genootschap der Vrienden Quakers te Amsterdam met vermelding van 'Abonnement De Vriendenkring'. Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U

Nieuwe abonnees, adreswijzigingen en betalingen email:

vriendenkringredactie@gmail.com

Redactieleden:

Eindredactie: Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM, Zwolle, tel. 038-4608461/06-40030923, email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Schrijver: Hylkia Nieuwerth

Redactielid/leden: Wils 't Hart en vacature

Correctie: Hylkia, Corien van Garderen en Frieda Oudakker

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15^e van iedere maand! (tenzij anders afgesproken).

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt.

Bezoek daarom geregeld de Quaker website:

www.Quakers.nu (je wordt doorgeschakeld naar het blog waar ook de Vriendenkringen staan)

In dit nummer:

Van de redactie.....	4
Wir sind die Treibenden.....	5
Gelassenheit	6
Luisteren naar wat ons beweegt	8
Retraite 2018	8
Impressie najaarsbijeenkomsten.....	9
"Oma, vertel nog eens over de Quakers"	15
Ijsbrekers in Brussel	16
Stiltedag in Utrecht.	18
"Want de letter doodt maar de Geest maakt levend."	20
Gedichtenclub van de Haagse Vrienden	22
Opa en Oma in de gevangenis.....	23
Pelgrimage van Gerechtigheid en Vrede.....	28
De Messias	30
Tête-à-tête met meneer pastoor	32
Vredes verklaring van Jean Zaru,.....	33
INLIA	34
Kerstmis van Jezus	35
Mens en aarde	38
Handen en Voeten	41
Vogeltjes vouwen voor outreach.....	41
Vrienden in het hele land	42
Waar zijn Quakerbijeenkomsten?	43
Najaarsbijeenkomst 2 in Amersfoort	44

Christoffel: Schilderij van Erik Dries dat aan de muur hing bij de najaarsvergadering.

In de legende droeg Christoffel het Christuskind op zijn schouder over de rivier. Het kind werd alsmaar zwaarder.

Toen hij met de grootste moeite aan de overkant kwam, zei hij: 'Kind, wat was je zwaar! Het leek wel of ik de hele wereld op mijn schouders had!'

Het kind zei: 'Je droeg ook de hele wereld op je schouders. Ik ben Christus, de koning, die jij al die tijd hebt gediend. En ik geef je een nieuwe naam: Christophorus, Christus-drager.'

Plant je staf in de grond naast je hut en hij zal bloeien en vrucht dragen.' En zo gebeurde het.

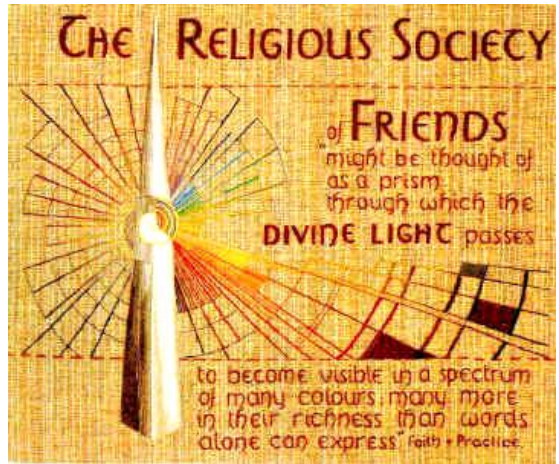
Daarom hebben reizigers tot op de dag van vandaag vaak een afbeelding van Christoffel bij zich, bijvoorbeeld aan een sleutelhanger. Hij is de beschermheilige van de reizigers geworden.

Van de redactie

De tweede najaarsbijeenkomst was een goed voorbereid vervolg op de eerste in september. Er is door de literatuurcommissie veel, creatief en goed doordacht werk geleverd. Wat is het hartverwarmend dat we zulke talenten met zo'n inzet hebben!

Een hoogtepunt van deze najaarsbijeenkomst vond ik de video's die de vorige najaarsbijeenkomst waren opgenomen. Hierin spraken veel Quakers die toen aanwezig waren zich uit over waarom zij Quaker zijn. Het is heel bezielend om te voelen hoe diep geworteld het geloof en de overtuiging zijn van deze Vrienden! Het is ook aanmoedigend om te merken hoe groot de verschillen zijn en toch ook de verbondenheid die er uit spreekt.

Het citaat waarmee de impressie van de najaarsbijeenkomsten begint, gaat over de grondprincipes van de Quakers. Dat is de essentie! Voor mij is het grondprincipe van de Quakers het innerlijk licht, dat van God in ieder mens, waar elke mens telkens weer naar terug kan keren in de stilte, waarin wij de kracht kunnen voelen om ons in te zetten voor een

betere wereld. Dit gaat juist ook over 'gewone' dingen doen, zoals goede relaties onderhouden met familie en burens, bewust met onze planeet omgaan en in balans blijven in deze woelige wereld met zoveel dreiging van bewapening, met zoveel brandhaarden waarvoor vele mensen moeten vluchten, met ongelijkheid en met vervuilende overconsumptie.

Laten we in gedachten houden dat er vele groten der aarden zijn geweest die in hun eentje anderen hebben geïnspireerd. Boeddha, Jezus, Mohammed, Gandhi, Martin Luther King en Mandela om er maar een paar te noemen. Dat betekent dat we ook al zijn we als Quakers een kleine groep, we toch elkaar kunnen blijven inspireren! Het minimum aantal voor een inspirerende groep is dus één!

In deze Vriendenkring valt er veel te lezen over wat Quakers en anderen beweegt en wat ze ondernemen hier dichtbij en verder weg. Ik hoop dat je de kracht van het innerlijk licht erin kunt voelen!

Sytse Tjallingii (redacteur)

Wir sind die Treibenden

von Rainer Maria Rilke

Wir sind die Treibenden.
Aber den Schritt der Zeit,
nehmt ihn als Kleinigkeit
im immer Bleibenden.

Alles das Eilende
wird schon vorüber sein;
denn das Verweilende
erst weicht uns ein.

Knaben, o werft den Mut
nicht in die Schnelligkeit,
nicht in den Flugversuch.

Alles ist ausgeruht:
Dunkel und Helligkeit,
Blume und Buch.

Vertaling: Wil Bisschops:

Wijzelf zijn degenen die ons voortdrijven

*Wijzelf zijn degenen die ons voortdrijven.
Maar neem de stap van de tijd
als een onbeduidend iets
te midden van hetgeen altijd blijft.*

*Alles wat voortsnel in de tijd,
zal al gauw voorbij zijn;
hetgeen blijft, dát immers
is voor ons inwijding.*

*Oh, jongeman, verspil je moed
toch niet in de snelheid,
niet in de vluchtigheid.*

*Alles is rust en in balans:
donker en licht,
bloem en boek*

Gelassenheit

door Wil Bisschop

Ik werd me vorig jaar voor het eerst bewust van het woord *Gelassenheit*, tijdens een retraite in Duitsland. Iemand stelde mij de vraag: ‘Was treibt dich denn so?’ Wat drijft jou zo voort? Met deze vraag ben ik al geruime tijd bezig. Hij leek (en lijkt) zo gemakkelijk te beantwoorden, de vraag naar wat iemand bezielt. In eerste instantie had ik hem zó beantwoord: Liefde. Of ook: mijn hart, mijn ziel. In de loop van het jaar werd me echter duidelijk dat mijn wil en mijn ego veel meer drijfveer waren. Ik moet bekennen dat mijn wil om iets voor elkaar te krijgen niet altijd op even zuivere motieven is gebaseerd. Hierbij komt dat mijn wil om te handelen, voortgedreven door mijn ego, behoorlijk sterk ontwikkeld is. Ik zal wel niet voor niets zo zijn genoemd ☺

Wat willen wij allemaal toch veel. En in deze tijd: wat willen en moeten we toch alles snel voor elkaar krijgen! En waarom? Is het wel zo nodig of zo belangrijk? Niet-handelen, niets doen kan waardevoller zijn dan handelen.

Deze zomer heb ik van een Duitse Quaker een boek geleend, waaruit ik het volgende in vertaling wil geven. Het bevat de essentie van het boek.

"We doen steeds meer, altijd sneller. Het tempo neemt toe, de tijd wordt krappere. Het middel tegen elke hectiek: Gelassen werden. In plaats van tranquilizers te slikken: standvastigheid en zekerheid ontwikkelen. Velen raken uit balans, voelen zich innerlijk opgebrand, buiten adem, geestelijk verkramp, verkramp in hun ziel.

Geen wonder dat 'ontdekken van langzaam', 'zijn in plaats van hebben', 'oplettendheid', gelassen werden – daarom tegenwoordig positieve trefwoorden zijn. We herinneren ons weer oude, in spiritualiteit gewortelde ervaringen: tegen hectiek, consumptieverslaving en angst voor de toekomst.

Gelassenheit betekent geenszins flegmatisch zijn. Gelassen is ook niet de gene die kil berekent. Niet de gene die zijn ogen dicht doet voor de realiteit, die uit angst of door pijn wegvlucht in een toestand waarin hij niet te benaderen is, een soort van freeze, zeg maar. Wie echter door ervaringen - zoals hierboven bedoeld – heengaat, wordt rijper, innerlijk sterker en tegelijkertijd zachter, vrolijker, opener: diegene kan aan alles deelnemen en is tot handelen, tot daden bereid. Deze mens kan rusten in zichzelf en onafhankelijk, vrij, soeverein meester zijn over zijn eigen leven.

Gelassenheit zet zichzelf op de tweede plaats en kan de ander ruimte geven. Ze verbindt en omvat het hele Zijn: het eigen leven en dat van anderen, leven en dood, droefheid en vreugde, wat dichtbij is en wat niet te overzien is.

Zoveel is zeker, met een rustig gemoed komt niemand ter wereld. Gelassenheit vereist tijd, vereist levenservaring, wijdde."

Meister Eckherhart zegt het zo: *Je kunt God niet beter vinden dan daar waar je hem laat. Neem jezelf waar en waar je jezelf vindt, laat jezelf daar.* Hij zegt ook: *Het houdt nooit op, je bent er je hele leven mee bezig.*

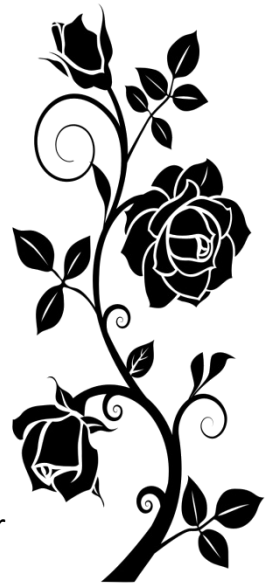
Wilder Rosenbusch

von Rainer Maria Rilke

Wie steht er da vor den Verdunkelungen
des Regenabends, jung und rein;
in seinen Ranken schenkend ausgeschwungen
und doch versunken in sein Rose-sein;

die flache Blüten, da und dort schon offen,
jegliche ungewollt und ungepflegt:
so, von sich selbst unendlich übertroffen
und unbeschreiblich aus sich selbst erregt,

ruft er den Wanderer, der in abendlicher
Nachdenklichkeit den Weg vorüberkommt:
Oh sieh mich stehn, sieh her, was bin ich sicher
und unbeschützt und habe was mich frommt.

Vertaling: Wil Bisschops:

Wilde Rozenstruik

*Hoe hij daar staat bij het vallen
van de regenachtige avond, jong en zuiver;
zwaar reikt hij met zijn ranken naar buiten
en toch rust hij in zijn roos-zijn;*

*de compacte bloesem, hier en daar al open,
elk knopje, zonder het te willen en ongekun-
steld:*

*zó, door zichzelf oneindig overtroffen
en onbeschrijfelijk levendig uit zichzelf,
roept hij de wandelaar, die 's avonds
in gedachten verzonken hier voorbij komt:
'Oh, zie mij staan, kijk eens hoe zeker ik ben
en hoe onbeschermd en [toch] bezit ik wat ik
nodig heb.*

Luisteren naar wat ons beweegt

Retraite 2018

Onze jaarlijkse retraite zal gehouden worden op 2,3 en 4 februari 2018.

Het thema:” Luisteren naar wat ons beweegt” kunnen we op veel manieren invullen.

Daar is alle ruimte voor en we hopen er met elkaar iets moois van de maken. Natuurlijk is er ook veel ruimte voor de Stilte. De retraite is van vrijdag eind van de middag tot zondag plm. 15 uur. We gaan weer naar het gastenverblijf van de St. Willibrordsabdij in de stille bossen bij Doetinchem. Er zijn één- en tweepersoonskamers. Het gastenverblijf is goed toegankelijk (alles gelijkvloers) en goed verwarmd. We eten vegetarisch. De kosten zijn 135 euro per persoon. Je kunt je via email opgeven bij Wils 't Hart (hartenhuis@planet.nl) of stuur een briefje (zie ledenlijst). We vragen je gelijk het bedrag te storten op NL65TRIO0212377264 t.n.v. Relig. Gen. Der Vrienden o.v.v. **Retraite 2018**. Als je onverhoopt af zegt ben je wel verplicht de kosten te betalen aangezien het anders voor het Genootschap een onverwachte verliespost is. Dit is de ervaring van de vorige retraite. In sommige reisverzekeringen zit een annuleringsverzekering, anders is het iets om bij je eigen verzekering na te vragen. Geef je snel op want er is een beperkt aantal plaatsen. Na je opgave krijg je een uitgebreide informatiebrief. We hopen opnieuw op een mooie stille retraite.

De retraitecommissie

meditatie met kleur en bladeren in de retraite van het afgelopen jaar

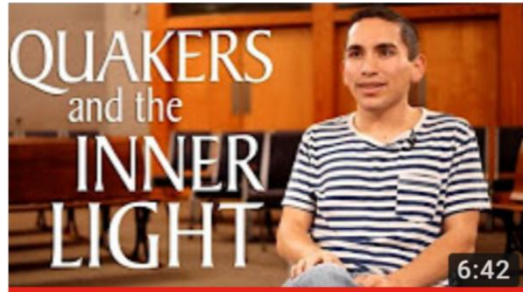
Impressie najaarsbijeenkomsten

door Erik Dries

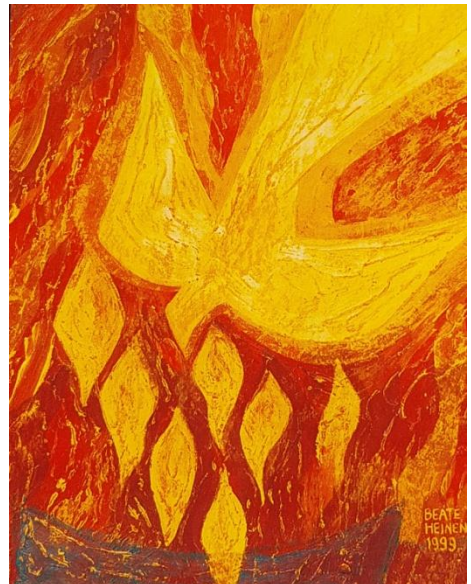
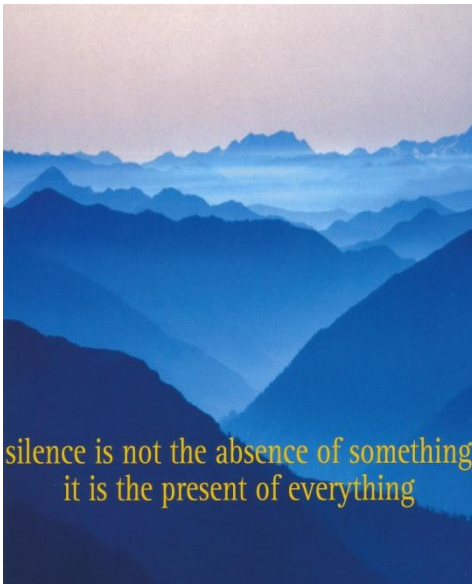
"Of we het Quakerisme nieuw leven in gaan blazen of niet, het lijkt me zeker dat elke belangrijke opleving van religieus gevoelen het resultaat moet zijn van een hernieuwde erkenning en

acceptatie van de grondprincipes waarop het genootschap van de Vrienden is gebouwd."

(Carolina Emelia Stephen in Quaker strongholds (1890), vertaling Thea droog en Erik Dries)

*Grondprincipes van de Quakers:
Quakerspeak: What is 'the Light' and why are
Quakers so excited about it?
(vert. Quakers en het Innerlijk Licht en waarom Quakers er
zo vol van zijn)*

thema vuur en lucht najaarsbijeenkomst 30 september

Najaarsbijeenkomsten 30-9 en 11-11- 2017

Wat was het doel en de aanleiding eigenlijk?

Op de Algemene Vergadering is het voorstel ontstaan, de literatuurcommissie is ermee aan de slag gegaan.

Dertig september hebben we het thema ‘vuur en lucht’ meegegeven. Wat heb je gekregen van de Quakers, waarom ben je eigenlijk Quaker, wat is er zo mooi aan Quakers, wat doen Quakers, wat doen andere maandvergaderingen? We wisselen onze gedachten hierover uit. We geloven in het bestaansrecht van Quakers!

De uitkomst daarvan gaf voldoende hoop om naar 11 november te gaan. Het thema dat we bedacht hadden: 'aarde en water'. Nu gaan we met de voeten op de grond, poten in de klei aan het werk, water oversteken en het vuurtje brandende houden.

thema aarde en water najaarsbijeenkomst 11 november

Dit keer niet zoals in 2005: mooie plannen maken en onvoldoende vastleggen zodat niemand zich uiteindelijk voldoende verantwoordelijk voelde of er tijd voor vrij kon maken - en de ideeën daardoor helaas in de vergetelheid raakten en dood bloedden. Tip: zoek die mooie plannen nog eens op! Dit keer maak je een plan, ga je het uitvoeren binnen een bepaalde tijd en vraag je iemand om je te helpen om je aan je eigen afspraak te houden. Dit keer maken maandvergaderingen plannen, zetten er een tijd op en zetten het elke keer op de agenda van de zakenvergadering om zichzelf aan eigen afspraak te houden. Dit keer kijken we ook of de manier waarop we als jaarvergadering communiceren en organiseren past bij de kleine club die we geworden zijn.

Er zijn 80 leden. Veertig daarvan hebben niets van zich laten horen. Kunnen we het tij keren?

Evaluatief

Kinderen erbij – zoals op 30 september – geeft een extra dimensie aan deze bijeenkomsten.

Een goed en inhoudelijk kinderprogramma met Quakergedachten/-spiritualiteit is belangrijk.

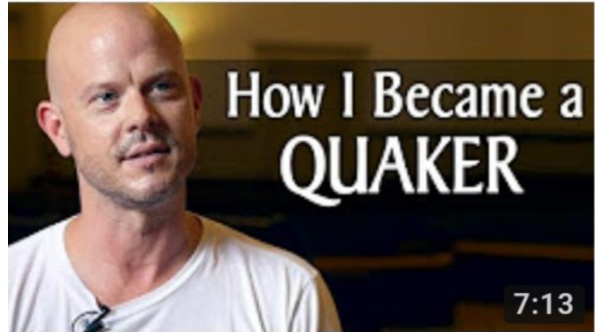
Dit soort ontmoetingen zijn zinnig en moeten vaker, bijvoorbeeld LC vergaderingen op deze wijze (voor en najaar).

De schrijvers van maandvergaderingen informeren niet aanwezige leden over deze bijeenkomst.

We hebben het hele programma afgewerkt.

Video

Op 30 september heeft de organisatie een filmer gevraagd om mensen in enkele minuten iets te laten zeggen over hun 'Quaker zijn'. Nog niet met een vooropgezet plan om daar een officiële

Nederlandse 'Quakerspeak' van te maken.

Nu we op 11 november de video hebben gezien, worden we daar wel warm van en gaan een aantal mensen hiermee verder aan de slag.

(Opmerkingen hierbij:

Het is een mooie bloemlezing. Wat nog mist, net als in ons werkdocument 'Geloven en Werken': inspiratie door de verschillende ervaringen van mensen rond thema's als opvoeding, relaties, oud worden, etc.)

Wat willen we ermee: op de website? Dan ook zorgen dat ze op verschillende manieren toegankelijk zijn; professioneler maken; de techniek is gelukkig tegenwoordig heel behulpzaam.

De video's zouden op thema's geordend kunnen worden.

Eind 2018 hebben een begin gemaakt!

Losse ideeën

Anneke (niet aanwezig, via artikel van 4 kantjes): we moeten nadenken over een wezenlijk andere vorm van de manier waarop wij ons presenteren en wat wij aan te bieden hebben.

QCEA; Andrew Lane wil onze ervaringen weten.

Outreach is inreach!

Vogeltjes van Wils: vouw er zelf een, schrijf er een quakerboodschap op en laat het achter in een bibliotheekboek of zo.

Stiltemeters verkopen á la theelepeltjes.

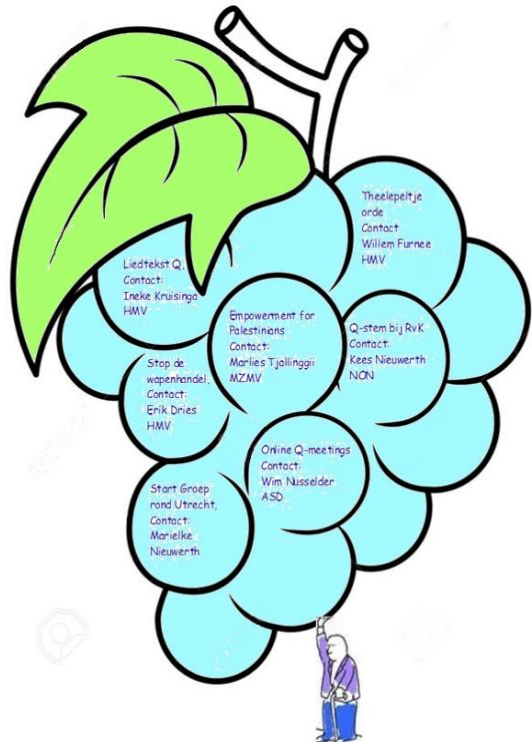

gevouwen vogeltjes

Quaker-havermout-associatie gebruiken als kracht (strip “Quakerman”).
 Mobiel stiltecentrum maken.

Een aantal doelen en acties van individuen

- Succesverhalen verzamelen en zorgen dat ze op website komen.
- Twitter meer gaan gebruiken voor outreach?
- Blijf bezig met geloofsgesprekken, Quaker online meetings en oecumene.
- Blijf tekenvaardigheid gebruiken voor Quakerdoeleinden op aanvraag.
- Inwerkplan voor nieuwkomers opzetten.
- Groepje van vier: Nederlandse Quakerspeak beginnen.
- Duitse artikelen vertalen.
- Engelse brochure vertalen.
- Positief en enthousiast vertellen over de kracht van/in de Quakers.
- In eigen bedrijf en andere kringen gaan vergaderen op de quakermanier.
- Binnen een half jaar lid worden (1^e stap: uitzoeken waarom).
- Artikel voor vriendenkring schrijven over energiestroming.
- Vogels vouwen, bood-

schap en adres website...en achterlaten op allerlei plaatsen.
Quakerbijeenkomst in doopsgezinde en remonstrantse groep in maart 2018.

Events organiseren met Quakeruitstraling (Kevin Bales*, een Quakerboek launch).

Een nieuw lid voor eind 2018 bij ons genootschap krijgen
Mijn kleinkinderen vertellen over Quakers en de kinderverhalen erover
Mijn burens en vrienden een vriendenkring geven
Wat zijn jouw doelen en acties en wie gaat jou af en toe vragen hoe het daarmee staat?

betrokkenheid en aandacht bij de najaarsbijeenkomst

Doelen en acties van Maandvergaderingen

Mizune (Midden en Zuid Nederlandse Maandvergadering)

Contacten met moskee / ntb.

Verbinding met Deventer, Driebergen, Duitse groep (Marianne van der Zee).

Gespreksgroep 1x/2 weken.

10.15 meetingruimte op tijd klaar voor meeting, warm.

Groep Zwolle 1x/2 maanden starten?

Bennekom en Deventer: dinsdagmiddaggesprekken elke twee weken.

Amsterdam:

Zoeken naar andere groepen om bij aan te sluiten- zowel voor oecumene als voor ruimte.

Driebergen ('t Haagje): Opstarten!

Den Haag doel:

Méér naamsbekendheid.

Eind 2018 vijf regelmatige nieuwkomers genoteerd.

Artikelen voor in lokale krantjes (Lucas), Leids dagblad uitnodigen (Inge).

Reclame uitingen in Den Haag, bus, posters, radio west (Michael).

Kleine advertenties met “daarom ben ik Quaker” in blad “kerk in Den Haag”

Den Haag gaat hierom PR-bedrijfje opzoeken voor advies.

Jaarvergadering-niveau

Een groepje dat over structuren en regels wil denken moet daar maarmee aan de slag gaan en hun ideeën gaan toetsen aan de mensen die het betreft.

Bijv. het idee “schrijver AV en schrijver LC mag een en dezelfde persoon zijn”, bespreken met schrijver LC en schrijver AV.

Structuren worden door velen niet als belemmerend ervaren.

Bijeenkomst voor nieuwkomers EN oudgedienden met een spel over het waardevolle van Quakermanieren en -structuren, hoe pas je ze toe om initiatieven te ondersteunen en aan te wakkeren (Erik en Marielke gaan hierover denken). Jan en Marianne kunnen toelichten aan de hand van succesverhalen.

* Kevin Brian Bales CMG (born 1952) is Professor in Contemporary Slavery aan de Universiteit van Nottingham, co-auteur van de Global Slavery Index, lid van de Quakers.

"Oma, vertel nog eens over de Quakers"

door Marlies Tjallingii (dit verhaaltje als reactie op een artikeltje dat Erik Dries schreef)

"Da's goed jongen. Ik heb je al verteld hoe geweldig ze zijn, wat een mooie mensen, en hoe nodig ze zijn en wat ze zoal doen. Maar misschien moet ik je nu iets vertellen... over dat Erik daar een paar jaar schrijver was van de LC, toen ik schrijver was van de Jaar Vergadering "

"Huh?"

Een soort voorzitter van de landelijke commissie of van de jaarvergadering , en hoe ik in die twee jaar het genootschap heb zien groeien en bloeien"

"Wat deden jullie dat dat zo was? Hadden jullie een tuin met bloemen??"

"Nee joh, ik bedoel dat ze echt vanuit hun geloof leefden en dat dat te zien was. En die tijd gingen we elkaar echt zien als mensen met dat van God in zich, voor mij werkte het om dat de Messias te noemen die ik in de ander zag. Weet je Quakers zijn mensen met sterke karakters die veel klaar kunnen spelen. Vanuit het licht en dat van God in zich hebben ze geleerd om te luisteren naar wat hun innerlijke stem hen te zeggen heeft. Daarmee lossen ze veel conflicten op onderling, en ook in de wereld."

"Ja oma, daar heb je wel eens meer over verteld..."

"Ik leerde ooit over DAS typologie. Kijk dat op internet nog maar 's na. Het gaat over dominante mensen, afstandelijke mensen en sociale mensen. Iedereen heeft alles natuurlijk maar je hebt ook wat extremere vormen. Nou, bij die Nederlandse Quakers liepen wel wat extremere vormen rond. "Ja?"

"Ja, en daar is niks mis mee hoor. Hartstikke goed om een afstandelijk type in de buurt te hebben; die analyseert, geeft cijfers, bekijkt het grote plaatje van een afstand en zo. En een type waarbij het sociale dominant is, is natuurlijk ook heel prettig, attent en warm en betrokken en enthousiast en zo. En dominante types kunnen lekker richting aangeven en mensen aanspreken op hun talenten."

"En die hadden jullie?"

"Ja."

"Het mooie is dat de Quakers in de tijd dat we samen schrijvers waren elkaar gingen waarderen in die kwaliteiten en dat we daardoor zijn gegroeid tot wat we nu zijn: een bloeiende groep mensen die vanuit hun inspiratie en vanuit hun Stille Samenkomsten elkaar enorm inspireren en dingen doen die de wereld nodig heeft.

"Wat mooi Oma, ben je nog steeds lid van de Quakers?"

"Ja jongen, en het zou fijn zijn als je eens met me mee gaat zoals je dat vroeger deed. Ik weet zeker dat je dat heel fijn zou vinden."

"Is goed oma, ik ga de komende zondag met je mee"

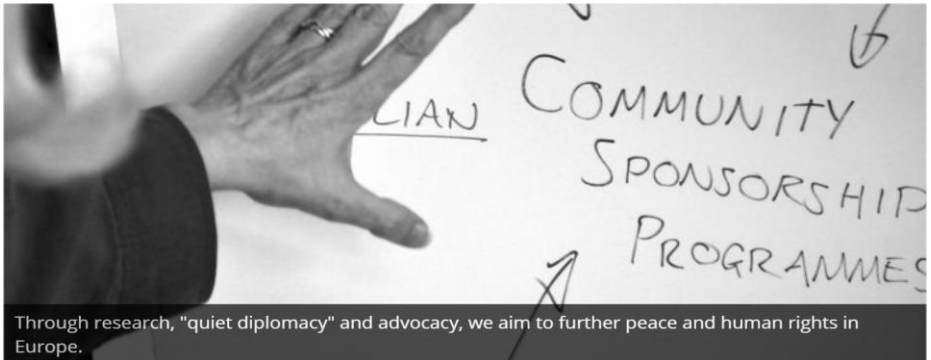
IJsbrekers in Brussel

door Peter van Leeuwen

Rufus Jones* zei ooit dat hij zijn hoop vestigde op *stille* processen en *kleine* kringen, waarin *vitale* en *transformerende* gebeurtenissen plaatsvinden. Kunnen wij, die vertrouwen dat er "iets van God" in ieder mens schuilt daar iets mee betekenen in Europa, in Brussel of Straatsburg? Ja! De methode van "stille diplomatie", al decennia toegepast in Quakerwerk bij de VN, wordt nu ook met succes gebruikt door ons team in Brussel.

Een korte uitleg:

In Quakerhouse Brussel, op slechts 8 minuten loopafstand van de bekende Europese instituten (met die lange rij Europese vlaggen), brengen we, als QCEA, conflicterende partijen, standpunten en denkwijzen bij elkaar. We scheppen een vertrouwelijke en informele omgeving op "neutraal terrein". We faciliteren de gesprekken, zodat het ijs gebroken wordt en men op zoek gaat naar een gemeenschappelijke basis. Deelnemers leren eerlijk en open naar elkaar te luisteren, vrijuit spreken en onderlinge spanningen te overwinnen. (Denk bijvoorbeeld aan het wantrouwen in discussies op het gebied van migratiebeleid).

Wie zijn die deelnemers?

We richten ons op beleidsmakers in de Europese instituten, op NGO's (maatschappelijke organisaties) en op lobbyisten.

In 2016-17 hebben we deze stille diplomatie bijeenkomsten eerst uitgeprobeerd en hun populariteit en succes heeft onze verwachtingen aanzienlijk overtroffen.

Andere organisaties, die effectief in Brussel bezig zijn, willen inmiddels graag onze partner zijn, bijvoorbeeld de Katholieke Bisschoppenconferen-

tie die de EU Global Strategie van 2016 wist te beïnvloeden en het toonaangevende migratie netwerk ECRE.

Tot nu toe:

In de afgelopen zes maanden hebben we met succes gesprekken met invloedrijke beleidsmakers georganiseerd over ongewilde onderwerpen:

1. EU-beleid en gewelddadige mannelijkheid;
2. Veiligheid en Noord-Korea;
3. Verhalen over de EU en de Krim;
4. Militarisering van EU ontwikkelingsuitgaven;
5. EU-steun voor de wapenhandel.

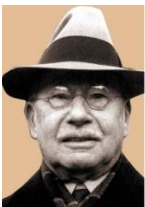
Waarom met QCEA (ons team in Brussel) het ijs breken?

Quaker House is uniek gelegen, zo dicht bij de Europese instellingen en ademt een warme sfeer.

Na bijna 40 jaar werken is QCEA een gevestigde naam, wat helpt een reputatie op te bouwen voor succesvolle bijeenkomsten.

Bij deelnemers is de andere sfeer van onze bijeenkomsten opgevallen, en in sommige gevallen weken ze af van de formele positie van hun overheid of instelling.

Onze spirituele invalshoek helpt ons die *stille* processen in *kleine* kringen te laten plaatsvinden, met de mogelijkheid van *vitale* en *transformerende* gebeurtenissen.

Rufus Jones

*Rufus Jones (1863 – 1948) was een invloedrijke Quaker uit de 20e eeuw, schrijver, Quaker-historicus, theoloog, filosoof.

Je kunt veel meer lezen over deze boeiende Quaker op:

[https://en.wikipedia.org/wiki/Rufus_Jones_\(writer\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Rufus_Jones_(writer))

ecre

European Council
on Refugees and Exiles

Child Immigration Detention in Europe

HUMAN RIGHTS
PROGRAMME REPORT

*stille diplomatie voor kinderen in de kind
migratie en kinderrechten*

Stiltedag in Utrecht.

door Joke Hofman,

Op 29 oktober werd weer de jaarlijkse interreligieuze Stiltedag gehouden.

Wij waren gevraagd in het zeer fraaie Graalhuis in Utrecht iets te vertellen over de betekenis van stilte bij de Quakers. We waren er met 16 vrouwen, waarvan vier Quakers: Inge Herrebout, Joke Hofman, Hylkia Nieuwerth en Els Ramaker. We legden wat literatuur en folders neer op een sfeervol ingerichte tafel.

De dag begon om 11 uur met een inleiding door Hannah Nathans. Zij is rabbijn en tevens leidt zij HaMakor, het centrum voor Joodse Spiritualiteit. Zij vertelde over de rol die stilte speelt in de Joodse traditie en gaf enkele voorbeelden. We hebben onder haar leiding een aantal Israëlische liederen gezongen. We waren zeer onder de indruk van haar boeiende verhaal. Een zeer wijs en liefdevol persoon! Misschien iemand om eens te vragen op onze Algemene Vergadering?

Overigens: Het gebouw van de Graalbeweging is, denken wij, zeer geschikt om te huren voor kleinere Quaker-bijeenkomsten.

Na de uitstekende lunch, die in stilte werd genuttigd (dat zou ik op de Algemene Vergadering ook wel willen....) gingen Hylkia en ik even de benen strekken in het zonovergoten Utrecht, met o.a. een kijkje in de Dom.

Om half 3 waren wij aan de beurt. We zaten, net als 's morgens, weer in een kring en het werd vanzelf weer stil. Het viel ons op dat de uitgangspunten van de Graalbeweging heel veel overeenkomsten hebben met onze ideeën.

Ik begon met aan te halen wat in

het programmaboekje van het Graalhuis staat:

De weg van de Quakers heeft zijn wortels in het Christendom maar laat zich ook inspireren door allerlei religies en levensbeschouwingen. Quakers proberen het goddelijke op een heel directe manier te ervaren in zichzelf, in hun relatie met anderen en in de wereld om hen heen. De basis van de gemeenschap is de Stille Samenkomst. Geweldloosheid, eenvoud en stilte zijn belangrijke pijlers van deze weg. De Quakers kennen geen voorgangers of priesters.

Ik heb daarna vermeld dat wereldwijd de meeste meetings wél voorgangers en een programma hebben.

Natuurlijk hebben we wat gezegd over George Fox, John Woolman, Jan de Hartog, QCEA, enz. Maar het belangrijkste was dat we hebben beschreven hoe een stille samenkomst eruit ziet. En: wat doe je 'door de week' aan stilte? Dit mede n.a.v. het boekje van Pierre Lacout: God is Silence.

Daarna heb ik uitgelegd hoe wij een gesprek vanuit de stilte houden en dat we die vorm hebben gekozen om zo, na deze meeting met elkaar in gesprek te komen.

Toen zijn we dus een stille samenkomst gaan houden. Els las na een paar minuten raadgevingen en vragen nr. 3 voor:

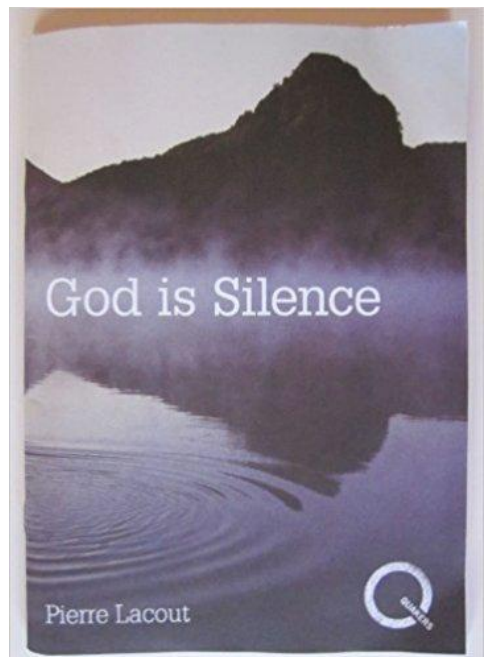
We moeten allemaal onze weg vinden in de Stilte. Streef ernaar diep van binnen innerlijk stil te zijn, ook midden in je dagelijkse beslommeringen.

Daardoor worden we ons steeds dieper bewust van "dat van God" en vinden we de bron van onze innerlijke kracht.

Moedig je jezelf aan om je elke dag te richten naar Gods leidende Licht? Houd jezelf en anderen in het Licht, wees je ervan bewust dat God iedereen lief heeft.

Na de meeting en de worship sharing, die veel fijne reacties opleverde, was er een theepauze en de dag werd afgesloten met sacred dance o.l.v. de organisatrice van de dag, Hilde Debacker.

Het was een heel fijne, inspirerende en rustgevende dag.

"Want de letter doodt maar de Geest maakt levend."

door Peter van Leeuwen

Een bezinning op ons (te) ingewikkelde lidmaatschap.

Ik heb het lid worden van ons genootschap wel eens vergeleken met het toetreden tot een klooster, sekte, of genootschap, zoals het afleggen van een zware gelofte. Waar zou die drempel toch vandaan kunnen komen?

Kern voor mij van ons Quaker of Vriend zijn, is onze ontmoeting met elkaar en met het "hogere" in de Stilte. Ik heb die ervaring onlangs het $1+1=3$ principe genoemd, een kwinkslag die verwijst naar Mattheus 18:20 (zoek zelf maar eens op). Een ervaring samen met "de ander" leidt er toe, dat ik niet met mijn rug naar de wereld wil staan.

De rechtstreekse ervaring van dat "hogere" ben ik God gaan noemen, maar ik zal dit "de ander" nooit opleggen, non-theïsten zijn mij even lief. Die rechtstreekse ervaring, die niemand mij kan afnemen, is leidend, geen geschreven belijdenis. Dus hebben we ook geen menselijke leiding nodig en dat blijkt al eeuwen zo te kunnen.

... en sloop er toen een beetje bezorgdheid en twijfel binnen, een zachte vorm van angst?

- Moeten we medemensen niet beschermen tegen te snel lid willen worden van ons "genootschap"? Beseffen ze wel wat een grote stap zoiets is?
- Als we geen drempels opwerpen, verliezen we dan onze tradities niet? Die tradities *moeten* toch eerst bekend zijn?
- Moeten we niet regels, voorschriften en een identiteit hebben, nu we geen geloofsbelijdenis hebben als houvast?

Wat mij hier te hulp komt, is het besef dat bezorgdheid, net als angst, geen goede raadgever is. Wel een goede raadgever vind ik voluit vertrouwen op het innerlijk licht, in elk moment. Weten dat er ook in de ander dat van God is, dat hij/zij dit ook net als ik kan ervaren en dat we daarover samen in gesprek blijven. Onze belangrijkste zogenaamde richtlijn, die ik als titel voor dit artikel genomen heb, zegt het ook: vertrouwen dat de Geest ons wel zal leiden. Ik hoef de Geest echt geen handje te helpen!

Waarom zou het niet als volgt kunnen:

1. Een deelnemer aan de wijdingssamenkomst blijkt een nogal regelmatige deelnemer te worden
2. Na enige tijd nodigen wij de deelnemer uit om eventueel ook financieel een steentje bij te dragen, we maken tenslotte samen kosten, we hebben concerns waar de deelnemer mogelijk warm voor loopt.
3. Na enige tijd vragen we de deelnemer iets te doen op het gebied van hand en span diensten, we doen tenslotte alles samen. Zolang de Vrienden niet formeel naar buiten toe worden vertegenwoordigd, is van alles mogelijk. Vertrouwen dat alles zijn tijd heeft, dus nooit enige dwang of beroep op verantwoordelijkheid toepassen,
4. Als de deelnemer na enige tijd aangeeft eigenlijk graag lid te willen worden, verwelkomen we dit, vertrouwen we op diens oordeel en sturen we een verwelkomende Vriend langs om samen in de Stilte de leiding van God te zoeken bij dit besluit.

Meer is echt niet nodig! Wie kent de PAX leuze: "Vrede, wie durft?"
Mijn oproep zou zijn: "*vertrouw op het innerlijk Licht in de ander, wie durft?*"

Geloven = *VERTROUWEN*

Gedichtenclub van de Haagse Vrienden

door Inge Herrebout

We zijn als Haagse vVrienden een gedichtenclub gestart. Mede als herinnering en eerbetoon aan Henk Ubas, die zo mooie gedichten maakte.

Erg leuk wat er de eerste avond al opkwam. Dichten is voor mij iets moeilijks, maar in mijn Griekse vakanties leerde ik dat het ook simpel kan zijn. Namelijk het maken van “elfjes”: 1 woord, 2 woorden, 3 woorden, 4 woorden, 1 woord. Het elfde en laatste woord is de conclusie van het “gedicht”.

Onderstaand mijn elfje (en voor de volgende avond maken we gedichten over de meeting).

Gedichten.
Wel lastig,
Maar ook uitdaging.
Inspiratie, kom te hulp
Openstaan!

Gedichten
Met vVrienden.
Woorden komen vanzelf,
Vloeien uit onze pen,
Inspiratie!

Poëzie,
Prachtig woord.
Wij gaan ervoor:
Diep in ons binnenste?
Vuur!

Opa en Oma in de gevangenis

door Sytse Tjallingii

Hoe is dat om in een ‘gevangenis’ te verblijven? Hoe is het om wakker te worden en te weten dat er gewapende bewakers zijn en een hoog hek met prikkeldraad er boven? Hoe is het om niet te weten wat onze medebewoners hebben gedaan zodat ze met

Jeugdgevangenis Dar Al Amal, Huis van Hoop, in Ramallah

handboeien om door de politie hier op bevel van de rechter zijn heen gebracht? Gelukkig mogen wij er weer uit als we er om vragen! Het is een intense ervaring om acht dagen in de jeugd-gevangenis Dar Al Amal, wat ‘Huis van Hoop’ betekent te verblijven! Hoe zijn we in deze jeugdgevangenis verzeild geraakt? Door onze

In het meeting huis van Ramallah, na de meeting stelt iedereen zich voor, okt 2017

schoonzoon, die Israëliër is, maar in Nederland werkt, voelden we de behoefte om kennis te maken met zijn ouders die in Israel wonen. Toen we in Israel waren, wilden we ook de Palestijnse Quakers in Ramallah opzoeken. Zij hebben al meer dan honderd jaar een prachtig gerestaureerd meeting house (Quaker kerk) in het hart van het drukke citycentrum van Ramallah in Palestina. De stilte van de Quaker bijeenkomsten en de getuigenissen in de meeting raakten ons diep. In de bezoeken die volgden, maakten we kennis met Palestijnen die werkten voor het AFSC (American Friends Service Committee, de Amerikaanse Quaker Hulporganisatie). Ze vroegen ons om een workshop geweldloos communiceren te geven voor een groep jongeren met jeugdleiders van het jeugdprogramma van AFSC in Palestina.

Bij volgende bezoeken vroegen ze ons om communicatiecursussen te geven in Ramallah. We doen dit met technieken uit NLP (Neuro Linguïstisch Programmeren), een set van mentale technieken om bewuster te kiezen, je zelfvertrouwen op te bouwen, je beter in de ander te verplaatsen en vooral respect te leren krijgen voor het wereldmodel van de ander en dat

Links Sondos cursist in onze cursus van okt. 2017 demonstreert de girafstaal

Abdelrachman, advocaat volgt ook onze cursussen demonstreert de jakhalstaal

van jezelf. Geweldloze communicatie met girafstaal en jakhalstaal, volgens de methode van Marshall Rosenberg. We hebben in het Quaker meeting huis gezien hoe goed jongeren in een rollenspel kunnen laten zien wat aanvullend en verbindend communiceren is. Dit is de kern van geweldloos communiceren, dat we met de jeugdleiders verder uit diepen. We genieten ervan te zien hoe enthousiast de deelnemers zijn, dus we doen dit werk ook voor ons eigen plezier! Onze vier cursussen en een examen na de vierde cursus hebben we eerder in Ramallah en ook in Gaza gegeven. Hoewel het voor ons natuurlijk makkelijk is om daar enkele weken te zijn, omdat we weten dat we weer terug naar Nederland kunnen, blijven er toch veel emoties in onze herinnering. Over onze belevenissen in Gaza hebben we 2014 in de Vriendenkring geschreven. Nog steeds krijgen we berichten van onze cursisten, we voelen ons met hen verbonden: Gaza is een grote gevangenis die af en toe onder raketvuur genomen wordt, waardoor extreme groepen hun kans krijgen.

Onze organisator en vertaalster is Hekmat Bessiso, zij werkte lange tijd als secretaresse voor de Quakers in Ramallah. Ons werk is dus nauw verbonden met dat van de Quakers. Hekmat werkt ook als vrijwilligster in de jeugdgevangenis. Zij vroeg ons 2 jaar geleden of we in Dar al Amal een cursus NLP en geweldloos communiceren willen geven. Basel de directeur wil graag het huis open stellen voor nieuwe activiteiten en de kwaliteit van de vrijwilligers en staf nog verder verbeteren. Voor een volledige NLP-Practitioner zijn er vier cursussen van vijf dagen nodig dat we met een examen afronden. De laatste drie keren sliepen we ook in Dar al Amal in een prima bed en 's morgens heerlijke Arabische koffie bij ons eigen verzorgde ontbijt!

April 2017 bij onze vorige cursus, in de tuin een grote berg rommel.

Okt 2017 zelfde plek: alles is opgeruimd, er is nu een groentetuin gemaakt.

Er is een grote groep vrijwilligers die in Dar al Amal veel werk verzetten, zowel in het lesgeven aan de jongens die er zijn om te rehabiliteren als om het oude gebouw te onderhouden. 's

Morgens voor het werk is het een drukte van jewelste in de hal bij de voordeur. Er wordt koffie gedronken en helaas ook veel gerookt, al was dit in oktober wat minder dan bij onze vorige cursussen. Er wordt veel gelachen en het is er gezellig. De directeur, Basel gaat aan het werk, maar de anderen blijven soms nog wel een poosje zitten praten. Basel is heel goed in contact maken, echt een gevoelsmens. Geweldig wat hij allemaal tot stand brengt! In de eerste plaats weet hij de jongens voor zover wij weten weer op een of andere manier op het goede spoor te krijgen: terug naar school gaan, een baantje krijgen en soms weer bij familie terug komen. Maar in de tweede plaats weet hij de buurt bij het 'huis van hoop' te betrekken. Een van de medewerkers, die uit Gaza afkomstig is en niet meer terug kan, woont in het Huis van Hoop. Zijn bruiloft was op het terrein van de jeugdgevangenis vlak na ons vertrek. De jongens hielpen mee met koken en versieren. Er zijn al meer bruiloften 'gepland', dus dat opent nieuwe perspectieven. Basel had ook de workshop georganiseerd die wij op zondagmiddag gaven aan 37 mensen, merendeel docenten en studenten maatschappelijk werk, rechten en psychologie, verbonden aan de universiteit. Er waren ook enkele

Na de cursus eten in de hal met de jongens, de staf en de deelnemers van onze cursus.

Op de muur: Don't try to change people, just love them, love is what changes us. (vert. Probeer niet om mensen te veranderen, houd van hen. Liefde verandert ons.)

le mentoren van middelbare scholen, die heel enthousiast waren over wat we deden. Wat wij doen is heel praktisch met een minimum aan theorie, wat op een gegeven moment een van de studenten deed vragen om meer 'diepgang'. Ze zijn gewend aan veel theorie, maar ze komen vaak naar onze cursussen om praktische vaardigheden te leren gebruiken.

De workshop was tot onze verrassing aangekondigd als 'De beste praktijken om geweld in de gemeenschap tegen te gaan'. In de workshop doen we eerst een oefening om iedereen bewust te maken van de verschillen in beelden die iedereen heeft bij geweld. Het geeft ons meteen een goed inzicht in wat er zoal leeft in Palestina. En dat is niet alleen direct verbonden met de bezetting, al zal die er zeker indirect ook invloed op hebben. De jongens in de jeugdgevangenis komen veelal uit wijken van de steden en dorpen. Een van de opvallende berichten die we horen is dat er relatief veel jongens uit het dorp Salfit komen. We zijn daar drie jaar geleden op bezoek geweest bij een van onze cursisten. De druk van het grote Israëli-sche settlement Ariel, midden in Palestijns gebied, is heftig. Het dorp is heel veel van zijn grond met olijfbomen kwijt geraakt aan de

settlement en dat levert veel werkloosheid en onvrede op. Toch is het belangrijk om de deelnemers bewust te maken van wat ze wel zelf kunnen doen om onderling geweld te stoppen. We hebben daarom naar de achtergronden gevraagd van een van de jongens die in de jeugdgevangenis verblijft en deze als oefenmodel genomen in de workshop.

Uiteraard hebben we herkenbare details en namen veranderd, zodat de privacy gewaarborgd blijft.

De voorgeschiedenis weten we op dat ogenlik nog niet, maar Omar, een jongen die in de buurt woont, heeft op twitter de zus van Ali uitgescholden voor hoer. Ali heeft een mes genomen en is naar Omar toegegaan en hem neergestoken, deze heeft het maar net overleefd. Ali zit nu in de gevangenis en er zijn grote problemen met zijn toekomst.

Nadat we dit voorbeeld hebben uitgelegd roep ik alle mannen naar voren en geef aan om een kring om mij heen te vormen. Ik roep "Ik ben Ali en wil Omar doden met een mes". Dan vraag ik "Wat doen jullie om Ali te verhinderen dit te doen?" Het duurt even voordat ze zich realiseren welke invloed ze hebben, maar dan voel ik al dat sommigen mijn schouders pakken en voor me gaan staan om me tegen te houden. Zo voelen ze allemaal de energie die het geeft om geweld tegen te gaan.

Met name de mentoren van middelbare scholen zijn heel enthousiast over deze oefening. Zij zien in de praktijk hoe ze dit kunnen toepassen.

Na zeven dagen workshop, cursus van vijf dagen en examen, gaan we op pad naar Jeruzalem, Bethlehem en Tel Aviv, vol goede en indringende ervaringen.

Hoe een poliopatiënte leerde lopen

door Xavier Mariadoss (vert.: Marie-José Wouters)

In de Vriendenkring van november stond het verhaal van de maatschappelijk werker Murugesan, werkzaam in People Craft's Training Centre (PCTC) in Zuid-India, dat wij via het Hulpfonds steunen.

Dit is het verhaal van Banumathi:

Banumathi, een polioslachtoffer uit het dorp Kusalpettai, heeft een ander verhaal. Ze kwam in 1992 binnen bij PCTC als leerling toen ze zes jaar was. Toen ze in het centrum aankwam kon ze niet lopen. Met behulp van fysiotherapie en training begon ze te lopen met een looprekje.

Zij woonde intern op het complex. Vanaf 1994 verbleef zij in het overgangshuis, tot ze de laatste klas op school had doorlopen. Banumathi herinnert zich haar dagen bij PCTC. “Het was mijn thuis” zegt ze liefdevol over haar vroegere dagen daar. “In het dorp was er veel stigma: omdat ik een gehandicapt meisje was, keek iedereen naar me en werd ik vaak bespot. Zelfmedelijden lag op de loer.

PCTC heeft me veranderd. Ik begon pas te praten met anderen nadat ik hier kwam. Ik kwam in contact met andere leerlingen, die net als ik problemen hadden. Dat heeft mij geholpen om de moeilijkheden te overwinnen en de kansen te zien die we daar kregen”, zegt Banumathi. “Ik ben een van de eersten in PCTC. Het is ook nu nog mijn thuis”. Ze zegt dat ze telkens een goed gevoel krijgt wanneer ze PCTC bezoekt.

Banumathi is getrouwd en heeft twee kinderen. Ze is leider van de vrouwen in de Federatie voor gehandicapten. Banumathi, eens een teruggetrokken kind met zelfmedelijden, is nu een voorbeeld voor veel jonge meisjes met een handicap.

Giften voor PCTC en andere projecten kun je storten op NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Pelgrimage van Gerechtigheid en Vrede.

door Kees Nieuwerth

De Wereldraad van Kerken riep kerken wereldwijd op tot de deze Pelgrimage om gerechtigheid en vrede uit te dragen, te praktiseren en voor te leven. Waar mogelijk ook samen met bondgenoten van andere religies en maatschappelijke organisaties.

In de Vriendenkring van november stond op bladzijde 32 een artikel over een expositie bij de Raad van Kerken over die pelgrimage. Daarin werd ook melding gemaakt van de drie wegen die Dorothee Sölle daarvoor onderscheidt in haar boek *Mystiek en Verzet* : de Via Positiva, de Via Negativa en de Via Transformativa. Dit werd echter helaas maar kort aangegeven. Nadere toelichting is misschien op zijn plaats.

Bij die eerste, via positiva, gaat het om het vieren van de zegeningen van de schepping, stilstaan bij het goede dat ons gegeven is en de goede dingen die gebeuren. Bij de tweede, via negativa, staan we stil bij de 'pijnplekken' in onze wereld, bij het lijden onder armoede en macht, bij plaatsen waar geweld en onrecht heersen, waar het 'godverlaten' voelt. Bij de derde, via transformativa, gaat het over de mogelijkheid tot verandering, tot transformatie en tot verzet tegen onderdrukking, oorlog en onrecht (living the transformation!). Zo kan er door compassie en actie heling ontstaan.

Een voorbeeld waarbij die drie wegen allemaal in beeld kwamen is de op de Internationale Dag van de Vrede (21 september) in Leeuwarden gehouden Walk of Peace.

Na een mooie openingsdienst in de Protestantse kerk in de wijk Camminghaburen ging de Walk of Peace eerst door de wijk Heechterp-Schieringen. In deze wijk wonen veel mensen die van een minimum inkomen moeten rondkomen. Maar liefst negentig procent van de bewoners verkeert in moeilijkheden vanwege schulden! Duidelijk één van die pijnplekken- de *via negativa*! Dertig procent daarvan zijn gezinnen van nieuwkomers. De huren van woningen zijn relatief laag. Zodra inwoners zich aan de problemen ontworstelen en verhuizen naar elders, nemen andere probleemgezinnen hun plek weer in.... Er is dus ook een reëel risico dat armoede van generatie op generatie overge-

dragen wordt: uitval op school, het niet (kunnen) voltooien van een opleiding, jeugdwerkeloosheid en dat jeugdcriminaliteit op de loer ligt...

Maar wat de *via positiva* betreft: vanuit het wijkcentrum wordt nauw samengewerkt met de sociale dienst, de Gemeente Leeuwarden, de GGD en de scholen om de bewoners zoveel mogelijk te ondersteunen. Er worden allerlei (sociale) activiteiten ontplooid, mede om vereenzaming te voorkomen. Bovendien worden spreekuren gehouden voor schuldhulp. Er worden trainingen gegeven en leerwerktrajecten gefaciliteerd. In samenwerking met de scholen worden allerlei activiteiten en cursussen georganiseerd voor jongeren, vaak ook met het oog op het instromen in betaald werk. Ook werd verteld over het *Bewonersbedrijf*. Dit werd opgericht om allerlei werkzaamheden in de buurt te laten uitvoeren door bewoners zelf tegen een vrijwilligers-vergoeding. Deelname hieraan kan dus ook een goede voorbereiding zijn op het vinden van betaald werk. Heel goed, maar moeilijk werk!

De deelnemers aan de Walk of Peace waren dan ook onder de indruk. Wat doet dit met ons als gelovigen en als kerken? Worden we aangespoord om sterker onze stem te laten horen in het maatschappelijk debat over solidariteit en sociale voorzieningen? Met andere woorden: brengt dit ons op de *via transformativa*?

Vervolgens gingen we naar de Assalam Moskee in de wijk Schieringen. Alhoewel deze is opgericht vanuit Marokkaanse kring, wordt de diensten bijgewoond door mensen van Marokkaanse, Turkse, Iraakse, Surinaamse, Antilliaanse, Indonesische en Nederlandse achtergrond. Het bestuur bestaat uit een negental vrijwilligers, waaronder twee jongeren. De vredeswandelaars werden hartelijk ontvangen en er volgde een boeiend gesprek.

In het Titus Brandsma Huis in het centrum van Leeuwarden werd een heerlijke soep met broodjes geserveerd en mocht ik iets vertellen over de Taakgroep Pelgrimage van de Raad van Kerken in Nederland. Onder meer dat deze Walk of Peace dit jaar er één van de maar liefst twee-entwintig (!) was. Volgend jaar nog meer?

Tenslotte was er een afsluitende viering in de Loge van de Vrijmetse-laars georganiseerd door de Soefi en een organisatie gericht op interreligieuze en multiculturele dialoog: Kleurrijk Friesland. Er waren prachtige bijdragen vanuit de tradities van het Hindoeïsme, Boeddhisme, Soefisme, Islam, Christendom en Humanisme...

Kortom: deze Walk of Peace in Leeuwarden legde ook weer de broodnodige verbindingen tussen verschillende groepen en lagen van de bevolking, alsmede tussen verschillende religies, tussen mogelijke bondgenoten voor onze Pelgrimage van Gerechtigheid en Vrede!

De Messias

een chassidisch verhaal

door Marlies Tjallingii verteld op de
najaarsbijeenkomst: Bron: ds. Toos
Wolters

Er was eens een klooster dat moeilijke tijden doormaakte. De kloosterorde, die ooit befaamd was geweest, had al haar dochterordes ten onder zien gaan als gevolg van anti-religieuze vervolgingen in de zeventiende en achttiende eeuw en de opkomst van de vrijdenkers in de negentiende eeuw. Ze was zo zeer gedeclineerd, dat er nog slechts vijf monniken waren overgebleven in het

*De rechtvaardige aan de waterstromen,
door Ruud Bartlema*

vervallen oorspronkelijke kloostergebouw: de abt en vier anderen, allen in de zeventig. Het was onmiskenbaar een uitstervende orde.

In de dichte wouden rondom het klooster bevond zich een kleine hut die een rabbi uit een nabijgelegen stad zo nu en dan als kluisenaarshut gebruikte. Door hun jarenlange bidden en contemplatie waren de oude monniken in staat aan te voelen wanneer de rabbi in zijn kluisenaarshut was. ‘De rabbi is in het bos, de rabbi is weer in het bos,’ fluisterden ze dan tegen elkaar. Terwijl hij zich het hoofd brak over de dreigende ondergang van zijn orde, kreeg de abt op een van die momenten de ingeving om de kluisenaarshut te bezoeken en de rabbi te vragen of hij misschien een advies zou kunnen geven dat het klooster kon redden.

De rabbi verwelkomde de abt in zijn hut. Maar toen de abt het doel van zijn bezoek uiteenzette, kon de rabbi slechts zijn medeleven betuigen. ‘Ik weet hoe het is,’ riep hij. ‘De mensen hebben geen oog meer voor het geestelijke. In mijn stad is het hetzelfde. Bijna niemand komt nog naar de synagoge.’ De oude abt en de oude rabbi schreiden samen. Daarna lazen ze gedeelten uit de Thora en spraken op zachte toon over wezenlijke dingen. Toen kwam het moment dat de abt afscheid moest nemen. Ze omhelsden elkaar. ‘Het was iets prachtigs dat we elkaar na al die jaren ontmoetten,’ zei de abt, ‘maar ik ben nog steeds niet geslaagd in het doel van mijn be-

zoek. Kunt u mij niets zeggen, of enig advies geven dat mij kan helpen mijn stervende orde te redden?’

‘Nee, het spijt mij,’ antwoordde de rabbi. ‘ik kan geen enkel advies geven. Het enige dat ik u kan vertellen is dat de Messias een van u is.’

Toen de abt terugkeerde in het klooster, kwamen zijn mede-monniken om hem heen staan en vroegen: ‘En, wat zei de rabbi?’ ‘Hij kon niet helpen,’ antwoordde de abt. ‘We hebben gehuild en samen in de Thora gelezen. Het enige wat hij zei, toen ik wegging, – het was een beetje cryptisch – was dat de Messias één van ons is. Ik weet niet wat hij bedoelde.’

In de dagen en weken en maanden die erop volgden, piekerden de oude monniken hierover en vroegen zich af wat de woorden van de rabbi zouden kunnen betekenen. De Messias is één van ons? Kon hij wellicht één van ons, monniken, hier in het klooster hebben bedoeld? En als dat het geval was, welke dan? Denk je dat hij de abt bedoelde? Ja, als hij iemand bedoelde, bedoelde hij waarschijnlijk vader-abt. Hij is langer dan een generatie onze leider geweest. Aan de andere kant kan hij ook broeder Thomas hebben bedoeld. Broeder Thomas is ongetwijfeld een heilig man. Iedereen weet dat Thomas een verlicht man is. Hij kan beslist niet broeder Elred hebben bedoeld! Elred wordt zo nu en dan chagrijnig. Hoewel broeder Elred voor de mensen een voortdurende bron van ergernis is, heeft hij bij nader inzien bijna altijd gelijk. Vaak meer dan gelijk. Misschien bedoelde de rabbi inderdaad broeder Elred. In elk geval niet broeder Phillip. Phillip is zo passief, zo onzichtbaar. Al bezit hij de bijna mysterieuze gave er altijd te zijn wanneer je hem nodig hebt. Als door een wonder duikt hij naast je op. Misschien is Phillip de Messias. Natuurlijk bedoelde de rabbi niet mij. Hij kan onmogelijk mij hebben bedoeld. Ik ben maar heel gewoon. Maar stel dat hij mij wel bedoelde? Stel dat ik de Messias ben? O God, niet ik. Zoveel kan ik toch niet voor U betekenen?

Terwijl ze zich op die manier het hoofd braken, begonnen de oude monniken elkaar met buitengewoon respect te bejegenen met het oog op de kleine kans dat een van hen de Messias was. En met het oog op de heel kleine kans dat iedere monnik zelf de Messias was,

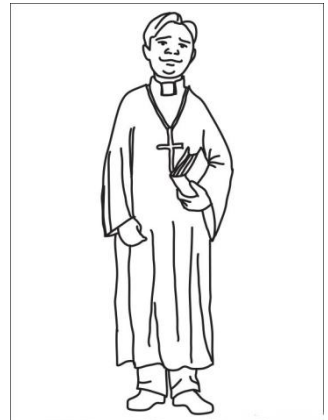

begonnen ze zichzelf ook buitengewoon respectvol te bejegenen. Omdat het bos waarin het klooster lag fraai was, kwamen er nog steeds mensen op bezoek om te picknicken op het kleine gazon, over de paden te wandelen en om zo nu en dan zelfs de bouwvallige kapel binnen te gaan en te mediteren. Daarbij ervoeren ze, zelfs zonder het zich bewust te zijn, de aura van buitengewoon respect waardoor de vijf oude monniken waren omgeven, die zo stralend was dat de atmosfeer van de plek ervan doortrokken werd. Ze bezat een eigenaardige, zelfs dwingende aantrekkingskracht. Nauwelijks wetend waarom, begonnen ze vaker terug te keren naar het klooster om te picknicken, te spelen en te mediteren. Ze begonnen hun vrienden mee te nemen om hun deze speciale plek te laten zien. En hun vrienden brachten hun vrienden mee. Toen raakten enkele van de jongeren die het klooster kwamen bezoeken meer en meer in gesprek met de oude monniken. Na een poos vroeg een van hen of hij zich bij hen kon aansluiten. En daarna een tweede. En een derde. Binnen enkele jaren was het klooster weer een bloeiende orde geworden en, dankzij het geschenk van de rabbi, een stralend centrum van licht en spiritualiteit in het rijk.

Tête-à-tête met meneer pastoor

door Gerard van den Dool

Op Allerzielen had ik 'n vluchtige ontmoeting met de pastoor van Wageningen, Henri ten Have. Hij reed op z'n fiets, ik groette hem, waarop hij remde en vroeg: "Kennen wij elkaar?" "Nou, nee, eerwaarde," riposteerde ik, "het is net als met onze koning en koningin: wij kennen hen maar zij kennen ons niet. U bent immers 'n publiek figuur, ik ken u derhalve wel, maar U mij (nog) niet." "Wie bent u dan?", vroeg hij. "Mijn naam is Gerard van den Dool. 'k Ben protestant. 'k Woon hier in Wageningen. 'k Ben Quaker." "O, zijn er veel Quakers in Wageningen?" "Nou, er is 'n tamelijk grote Quakergroep in Bennekom. We komen samen," raffelde ik m'n betoogje af, "rond 'n tafel met daarop de bijbel en overige lectuur en we zijn samen een uur stil." Waarop meneer pastoor knikte en z'n fietstocht hernam. Ik Maakte 'n luchtsprongetje van plezier wegens deze unieke gelegenheid tot *outreach*. Jammer dat de drempels tussen kerken en geloofsovertuigingen zo hoog zijn, want anders zou meneer pastoor vast wel graag bij ons 'n kijkje willen nemen.

Vredes verklaring van Jean Zaru,

schrijver van de de Quakers Meeting in Ramallah

Peace

Peace is a state of respect, co-operation and well-being.

Peace is the presence of social justice.

Peace is the absence of war, poverty and hunger.

Peace is the freedom from sickness and disease; it is employment and health.

Peace is hope for our future of all God's children and all God's world.

Peace is when we have no fear to assemble, to worship, to work, to publish and to say the truth, even to the powerful.

Peace is Salaam, well-being for all, equality and respect for human rights.

Peace is when everybody feels at home and accepted, without barriers based on age, class, sex, race, religion or nationality.

Peace is that fragile harmony that carries with it the experience of struggle, the endurance of suffering and the strength of love.

Jean Zaru, Ramallah Friends' Meeting

INLIA

door Joke Hofman

21 november was ik weer bij een regioberaad van INLIA (International Network of Local Initiatives with Asylumzoekers), dit keer in de Ontmoetingskerk in Dieren, (zodat 7 van de 14 aanwezigen leden van deze kerk waren, inclusief de predikant!).

Als altijd opende Helmer Roelofs de avond. Een rondje leerde ons dat particulieren in Arnhem een huis gaan kopen voor de statushouders!

Andere agendapunten waren de Bed-bad-brood-regeling (Groningen heeft de grootste en vangt 300 mensen op);

Het regeerakkoord (dat “Vertrouwen in de toekomst” heet....);

De petitie tegen het uitzetten naar Afghanistan. Als je bedenkt dat onze Overheid een negatief reisadvies geeft naar Afghanistan, maar wel vindt dat het land veilig genoeg is om mensen terug te sturen...

En dan het onderwerp: INLIA bestaat 30 jaar in 2018! Niet iets om te vieren, wel iets om te gedenken. Dat gaat gebeuren in Groningen, in het weekend van 23 juni.

Er zijn al plannen, bijv. een boot van Lampedusa, die nu in Amsterdam ligt, naar Groningen halen en er mee varen; het Nederlands Blazersensemble vragen of ze kunnen en willen meedoen met hun programma met musici uit de AZC's, (zie deze link www.youtube.com/watch?v=VPx-whCb1ZM).

Tegen 22 uur gingen we weer naar huis, na weer een zeer leerzame avond. Ik kom er altijd met een mengeling van somberheid (wat is er nog veel te doen en wat doet onze regering weinig om te helpen, sterker nog, ze belemmert de vreemdelingen) en optimisme, omdat zoveel mensen wat doen! En als je niets denkt te kunnen doen: INLIA steunen met een donatie kan altijd!

De 'Bed-Bad-Brood'-boot Amanpuri, waar 112 gasten verblijven. De Amanpuri kreeg bij haar ingebruikname als opvang voor asielzoekers in januari 2017 wereldwijd aandacht. Het werd door persbureau Reuters internationaal verspreid en leidde onder andere tot een live televisieuitzending van de Italiaanse RAI. Amanpuri betekent in het Sanskriet Plaats van Vrede, in het Maleis Veilige Burcht.

De mooie brochure. 'INLIA werkt' is te downloaden van de website van INLIA: <http://www.inlia.nl/uploads/File/Boekje%20INLIA%20werkt%2030%20juni%202017.pdf>

Kerstmis van Jezus

door Mike Zipser (Wijdingsvereniging van Quakers in Kehl/Straatsburg)

Ik ben geen grote fan van kerstmis. Enerzijds omdat ik niet erg hou van het jaargetijde *winter* met zijn kou en duisternis; anderzijds omdat ik denk dat Jezus, überhaupt zijn verjaardag niet zou hebben gevierd met zo veel drukte, zoveel bezigheden en business. Ik schenk zo weinig mogelijk aandacht aan de adventstijd en aan kerst. Desondanks kan ik er niet omheen om de verjaardag van Jezus toch een beetje aandacht te geven. Zoals bijvoorbeeld op school met mijn leerlingen, met hun stralende ogen die al die schitterende kunstmatige kerstverlichting in de straten en de bomen verre te boven gaan!

Sinds twee jaar geef ik les aan 7 leerlingen met een beperking, aan het lyceum in Kehl. Eén klas van onze diaconieschool werd in het rijkslyceum ondergebracht, dit in het kader van het gelijktrekken van de leermogelijkheden binnen het onderwijsbeleid. Het is echt mooi om te zien, hoe de niet-gehandicapte leerlingen op onze gehandicapte leerlingen reageren en omgekeerd. Ontmoetingen vinden plaats in de vele lessen die wij samen hebben, zoals godsdienst- onderwijs.

In de adventstijd vroeg een van de godsdienstleraren ons, of wij de adventsvieringen in onze klas zouden kunnen houden. En we kregen ook de vraag of wij één van de vier keren ook zouden kunnen voorbereiden en leiden.

Dus knutselden we een kerststal in elkaar en heetten we de leerlingen van het lyceum welkom in onze klas. Aan het eind van de 15 minuten durende adventsviering deelden onze leerlingen nog kerstkoekjes uit aan de leerlingen van het lyceum.

Degenen die de viering hadden voorbereid lazen een advents- of kerstverhaal voor. Het mooiste was die keer toen ze het verhaal van de Kerstman voor ons opvoerden.

Onze leerlingen zijn niet zo van veel woorden. Toen wij met de adventsviering aan de beurt waren, piekerde ik me suf hoe ik kerstmis zowel voor onze gehandicapte leerlingen als voor de overigen dichterbij zou kunnen brengen en ook interessant zou kunnen maken.

Op een zondag kreeg ik een idee, of beter, een vraag: "Hoe klinkt kerst?"

Hoe klinkt kerstmis?

Natuurlijk denken we dan gemakkelijk aan de vele, soms zoetsappige advents- en kerstliederen, aan de kerstklokken, of in het ergste geval aan de klinkende munt m.b.t. de omzet van de winkeliers rond de kerstdagen. Maar dit heeft niet veel te maken met de blijde boodschap van Jezus' geboorte.

"Maar hoe klinkt kerst dan?"

(Een van onze leerlingen slaat het klokkenspel aan - een muziekinstrument met vele metaalstaven) "...zoals felle vrieskou in de donkere nacht in de stad Bethlehem..."

"Hoe klinkt kerst?"

(Een van onze leerlingen ritselt met stro, dit wordt via een microfoon en luidsprekers versterkt) "...zoals ritselend stro in een eenvoudige stal..."

"Hoe klinkt kerst?"

(Een van onze leerlingen drukt op een BigPoint, een kleine bandrecorder en je hoort:)

"...BOE...zoals een loeiende koe..."

"Hoe klinkt kerst?"

"...IA, IA...zoals een balkende ezel..."

"Hoe klinkt kerst?"

(vanuit de bandrecorder: een huilend kind)

"...zoals een huilend kind..."

"Hoe klinkt kerst?"

(bandrecorder: een lachend kind)

"...zoals een lachend kind..."

"Hoe klinkt kerst?"

(Een leerling ritselt met papier)

"...zoals een knisperend vuur in het veld bij de herders ..."

"Hoe klinkt kerst?"

(bandrecorder: blatende schapen)

"...zoals blatende schapen op de weide...."

"Hoe klinkt kerst?"

(Vanuit de bandrecorder klinkt:)

Herder: "Wat is dat daar?"

chimes

Herder: "Kijk maar! Daar, die heldere ster, recht boven de stal!"

"...zoals de herders die zich verwonderen over een wonder..."

"Hoe klinkt kerst?"

(bandrecorder: lied)

"GLORIA IN EXCELSIS DEO..."

"...zoals een hemelse zang van engelen die Gods vrede en vreugde aan de mensen verkondigen!"

Ieder van onze leerlingen - hoezeer beperkt ook - kon zo aan het verhaal of beter: de verkondiging van 'HOE KLINKT KERST?' deelnemen. De geluiden klonken nog beter doordat wij de klas hadden verduisterd terwijl een van onze leerlingen met een zaklamp scheen op de betreffende persoon of plaats in de kerststal.

Ik denk dat iedereen het heel fijn heeft gevonden.

Nu gaan mijn gedachten nog verder: "Hoe ruikt kerst?"

Naar kaneel en andere heerlijke specerijen?

Naar gebraden gans, rodekool en tamme kastanjes?

Naar sparrennaaldjes en bijenwaskaarsen?

Of naar stro, hooi en mest in de stal?

Naar koe en ezel, schapen en de onverzorgde herders?

Naar zwetende ouders en de poep in de luijer?

Ik moet steeds over een drempel heen als ik de kerstavond in de Doopsgezinde kerk wil bijwonen. Hier verwelkomt een groep van ongeveer 16 personen vele mensen. Deze mensen komen van de straat en ze ruiken niet lekker. Enkele van hen zijn buitenlanders met wie alleen via schilderen op papier kan worden gecommuniceerd. Anderen stinken naar alcohol of sigaretten. Het zijn arme mensen die geen geld hebben voor een kerstmaal.

We doen een paar spelletjes om elkaar te leren kennen. Dan genieten we van het lekkere drie-gangen-diner. Verder praten we met elkaar. En dan zie ik in hun ogen de vreugde weerspiegeld die Gods licht in de wereld teweebrengt.

Dat is nu kerstmis.

De stap over de drempel was zeker de moeite waard!

Van de straat....

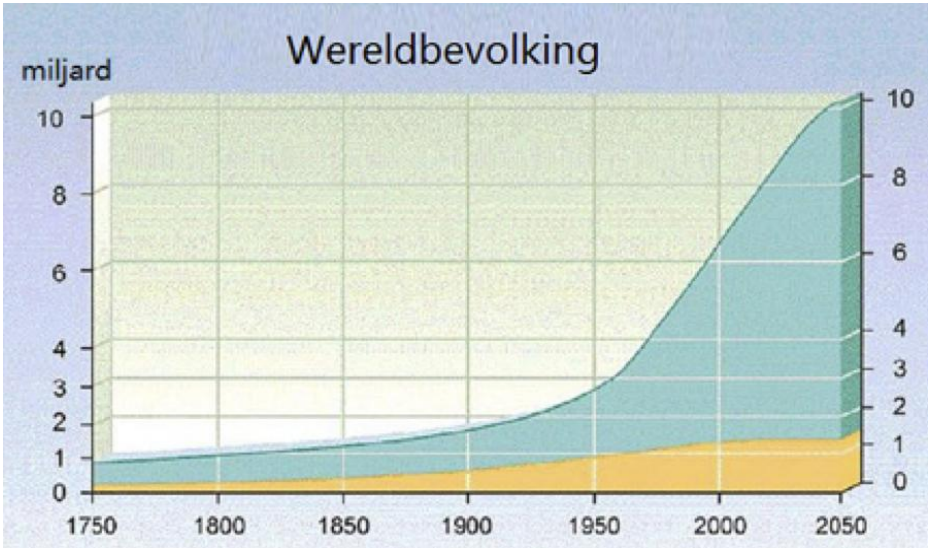
Mens en aarde

door Mieke van Opheusden

Tussen hoop en wanhoop

Nog nooit eerder in de geschiedenis van de mensheid waren er zoveel mensen als nu. Nog nooit eerder waren er daarvan zoveel die konden lezen en schrijven als nu. Communicatie die eigenlijk geen tijd in

beslag neemt over elke afstand, was 100 jaar geleden nog onmogelijk. Er leefden nog nooit tevoren zoveel mensen in een democratie. Nog nooit was het fossiel brandstofverbruik zo hoog als nu. En nog nooit waren er zoveel vluchtelingen. Voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid veroorzaken we een mondiale klimaatverschuiving. De snelheid van het uitsterven van soorten was voor het laatst zo hoog bij het uitsterven van de dinosauriërs.

Zo kunnen we nog wel even doorgaan.

De wereld is in heel wat opzichten anders dan ooit tevoren. Dat is op zichzelf een fascinerend fenomeen, en het maakt het moeilijk om een toekomstbeeld te vormen. Er gaat veel beter dan ooit, maar wat fout gaat, kan ook héél erg fout. Hoop en wanhoop liggen dicht bij elkaar in deze wereld. De verschillen tussen de mogelijkheden zijn zo extreem dat het

overweldigend is. Dat is een uitdaging voor wie aan duurzaamheid en vrede werkt. Onze inzet lijkt in het niet te vallen bij de schaal der dingen.

Maar wij zijn niet de eersten die met hoop en wanhoop te maken hebben. Hoop en wanhoop zijn van alle tijden. Er was altijd al genoeg ellende in de wereld om wanhopig van te worden. Dat is dan weer niet nieuw. In deze wereld met instantane communicatie krijgen we vooral te maken met negatief nieuws; positieve trends zijn doorgaans onopvallender. Dat maakt het verleidelijk om weg te kijken. Maar ik wil niet weggijken. Ik wil mijn wereld leren kennen, er een relatie mee aangaan, er deel van uitmaken. Dus zal ik moeten leren om met deze gevoelens om te gaan.

De woestijnvaders, kluzenaars uit de begintijd van het christendom, zagen wanhoop als een zonde. Want wie wanhoopt twijfelt aan de oneindige wijsheid en goedheid van God. Ze zagen hoop als een soort plicht. Koppig en standvastig hoop blijven houden, zelfs als je je één brok wanhoop voelt. Dat idee werpt een ander licht op de zaak: hoop niet als een aangenaam gevoel, maar als discipline. Een ander uitgangspunt: wanhopen is je gedragen alsof je de uitkomst van iets weet waar dat niet zo is. En daardoor werk je de situatie die je niet wilt juist in de hand.

Václav Havel, dissident in het communistische Tsjecho-Slowakije, schreef ooit: “(ik beschouw hoop vooral) *als een toestand van de geest, niet als een toestand van de wereld. Hoop hebben wij of in onszelf of helemaal niet. [...] De mate van hoop in deze [...] zin is niet de mate van onze vreugde over een goede gang van zaken en van onze wil in ondernemingen te investeren die zichtbaar tot snel succes leiden, maar eerder de mate van ons vermogen ons voor iets in te zetten omdat het goed is, en niet alleen omdat het gegarandeerd succes heeft. Hoe ongunstiger de situatie waarin onze hoop overeind blijft, des te*

intenser is deze hoop. Hoop is niet hetzelfde als optimisme. Het is niet de overtuiging dat iets goed afloopt, maar de zekerheid dat iets zin heeft – ongeacht hoe het afloopt.”

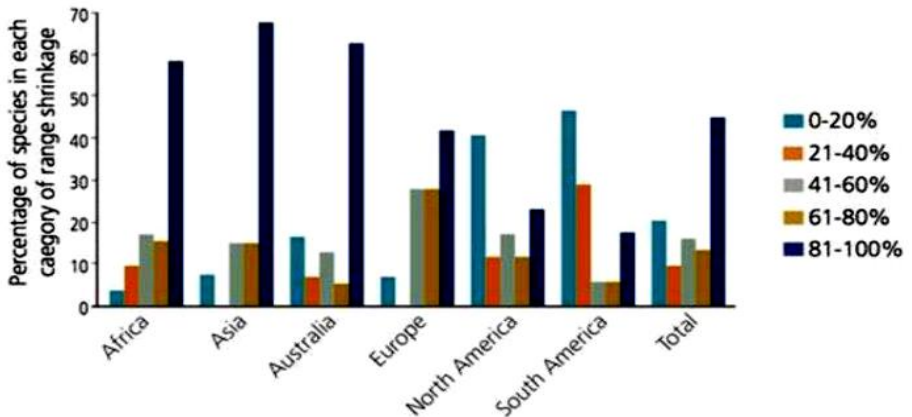
Ook hier komt hetzelfde thema terug: hoop als innerlijke gesteldheid, niet als een emotie die afhankelijk is van de omstandigheden. Mag je dan geen wanhoop voelen? Dat zou onzin zijn. Emoties komen en gaan, en leiden tot op zekere hoogte een eigen leven. Maar hoop en wanhoop zijn dus meer dan emoties. Het zijn levenshoudingen. We kunnen kiezen voor hoop, ook al voelen we het niet. En we kunnen weigeren toe te geven aan de wanhoop, ook al voelen we ons zo.

Soms probeer ik me een wereldvrede zo concreet mogelijk voor te stellen. Dat iedereen binnen een week een visum verkrijgt van elk willekeurig land naar elk ander land. Dat jonge mensen naar Rwanda trekken om daar te studeren aan een vooraanstaande universiteit. Dat er geen malaria meer is omdat we er eindelijk in geslaagd zijn om wereldwijd die paar simpele maatregelen in te voeren die daarvoor nodig zijn. Etcetera, etcetera. Ik probeer creatief te zijn, en er zoveel mogelijk detail in te verwerken. We zijn volgens mij van nature gemakkelijker geneigd om ons rampscenario's concreet in te beelden. (Het geldt in ieder geval voor mij.) En om dus het tegenovergestelde te doen is mijn oefening in hoop.

Roept mijn verhaal iets in je op? Wil je er iets over delen of wil je iets anders kwijt, stuur me dan gerust een mailtje:

mieke.vanopheusden@posteo.de

uitsterven van landzoogdieren:

Handen en Voeten

door Wils 't Hart

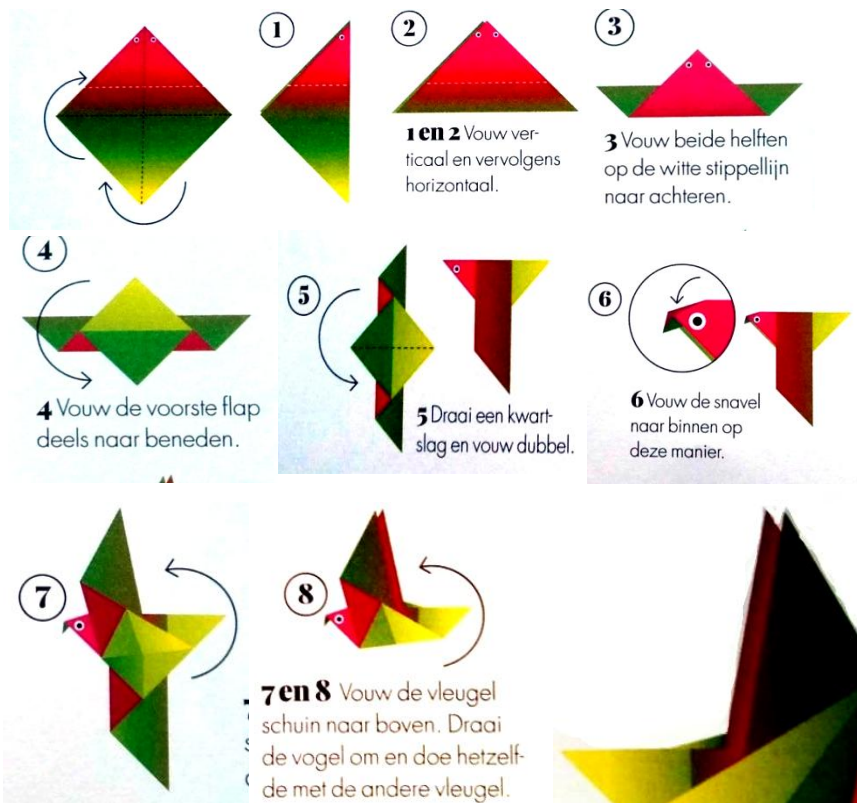
Vogeltjes vouwen voor outreach

Op onze bijeenkomst van 11 november in Amersfoort zijn een groot aantal ideeën naar voren gekomen. Eén daarvan was vogeltjes vouwen met een Quakertekst en een verwijzing naar onze website. Deze vogeltjes krijgen de vrijheid om weg te vliegen, door ons achtergelaten in teruggebrachte (spirituele?) bibliotheekboeken, in de trein, hotelkamer, bankje in het park of nog op veel meer leuke plekken.

Misschien is het goed om onze literatuurcommissie een goede en passende tekst te vragen.

Tot die tijd kan iedereen vast oefenen in het vogels vouwen

(zie voorkant van deze Vriendenkring voor het resultaat)

Vrienden in het hele land

Maandvergaderingen, bijeenkomsten

NON

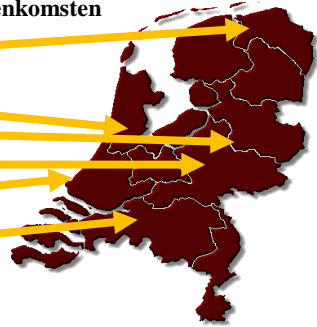
A'dam

Deventer

MiZuNed

Haagse

Breda/Helmond

Quaker Secretariaat:

Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).

tel.: 06 13700682, e-mail: secretariaat@deQuakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering:

Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Religieus Genootschap der Vrienden - Quakers- te Amsterdam.

Quaker Bibliotheek:

Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, bibliothecaris - Marianne IJspeert.

Quaker Literatuur:

Willem Furnée ; Badhuisweg 149, 2597 JN 's-Gravenhage tel.: 070-3220544, e-mail:

literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL70 INGB 0000 313040 t.n.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering:

Schrijver: Hans Weening, Lijnbaansgracht 208b, 1016 XA Amsterdam, 085-8780821, e-mail: hweening@xs4all.nl

Bankrek.: NL81 INGB 0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers te Anna Paulowna.

Haagse Maandvergadering:

Schrijver: Willem Furnée, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu,

Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070-3600621,

Bankrek.: NL48 INGB 0001 8562 21 t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers Den Haag.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Els Ramaker, tel. 0344 606818/0636361350. email: els@ramaker.me,

Bankrek.: NL67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. Rel. Gen. der Vrienden-Quakers- te Deventer.

Deventergroep:

Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366, email: friedaoudakker@live.nl.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26; 9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl.

Bankrek.: NL12 INGB 0001 5908 95 t.n.v. N.O.N. MV Rel. Gen. der Vr. te Groningen.

Quaker Hulpfonds:

Schrijver vacature. Penningm: Johannes Borger, e-mail: johannes.borger@hotmail.com.

Bankrek. is NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Vrienden voor Brussel (VVQREA):

Schrijver: Peter van Leeuwen, tel.: 0182-611786; e-mail: vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad te Helmond.

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingssamenkomsten in Nederland en België

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 085-8780821, e-mail: hweening@xs4all.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info Jan Peeters tel.: 0032.15.24 75 10 e-mail : boekrijk@hotmail.com
Breda/ Helmond	3x per jaar op wisselende plaatsen; steeds om 11.30 uur	Info.: Hennie Jansen tel.:0492-537991. e-mail: hjjansen@kpnplanet.nl
Brussel	iedere zondag 11.00	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Bennekom	Iedere zondag: 10.30 in de Commanderie, Commandeursweg 44, 6721 ZM Bennekom	e-mail: els@ramaker.me Op de 2e zondag van de maand is er eerst een worship-sharing en daarna wijdingssamenkomst tot 12.00.
Deventer	Wijdingssamenkomst 3 ^e zondag 10.30 Gespreksavond: juli, sept. en okt. op de 1e do. vd maand: 18.30. (nov. 2e do).	Wijdingssamenkomst in het Meester Geertshuis, Assenstraat 20, 7411JT Deventer. Inlichtingen bij Frieda Oudakker tel. 0644794366, e-mail: friedaoudakker@live.nl
Groningen	2e en 4e zondag van de maand: 10.30	2 ^e en 4 ^e zondag: De Poort, Moesstraat 20, 9717JW Groningen, tel. 050-5712624 Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan de schrijver: Kees Nieuwerth e-mail: k.nieuwerth@wxs.nl
Den Haag	Iedere zondag: 10.30	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom. Bij kennisgeving vooraf is er voor hen een aangepast programma. Info: tel. 070-3600621
Wijhe, bij Zwolle	Eerste zondag van de maand 10.30	Wim en Deborah Balijon: tel.: 0570-597170 Slotpark 77, 8131 DW Wijhe. Graag aanmelden als je komt.

Wijdingssamenkomsten op Afstand

1. Meeting at a Distance. Inlichtingen: caroline.wilson@esade.edu
2. Online meeting for worship: op tijdstippen rekening houdend met verschillende tijdzones, bekendmaking op: Quakerworship.org
3. Quaker Faith and Fellowship: internetforum:

www.Quakerfaithandfellowship.org

Najaarsbijeenkomst 2 in Amersfoort

Bloemen, vogeltjes, en bewogen mensen bij het praten over de toekomst van de Quakers in Nederland